YUVARLAK MASA

Vizyon 2050 Strateji Belgesi'nin Hazırlık Süreci ve Bundan Sonrası "İstanbul'u 2050'ye Hazırlamak"

İstanbul Vizyon 2050 Strateji Belgesi tanıtım etkinlikleri kapsamında belgenin hazırlık sürecinde danışmanlık yapmış akademisyenler "İstanbul'u 2050'ye Hazırlamak" başlıklı panelde Vizyon 2050 sürecini masaya yatırdı.

Moderatörlüğü, İBB İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı Gürkan Akgün tarafından yapılan tartışma Prof. Dr. Hatice Kurtuluş, Prof. Dr. Aliye Ahu Akgün, Prof. Dr. Ferhan Gezici, Prof. Dr. Ömer Lütfi Şen ve Prof. Dr. Erbay Arıkboğa'nın katkılarıyla gerçekleşti. Çalışmaya dair öne çıkan noktaların ve Vizyon 2050'nin bileşenlerinin (adil, eşitlikçi ve imkân sunan, özgür kılan, dayanıklı ve güvenli, canlı ve yenilikçi, çeşitliliğiyle güçlü, iyi yaşam sağlayan, iklime duyarlı ve doğayla barışık) farklı açılardan nasıl yorumlandığının tartışıldığı ve İPA Youtube kanalından tamamına erişilebilecek tartışmanın öne çıkan kısımlarını aktarıyoruz.

İPA Youtube hesabında yer alan tartışmanın tamamını izlemek için QR kodu kullanabilirsiniz.

Fotoğraflar İstanbul Planlama Ajansı arşivi

Gürkan Akgün · Politika ve stratejilerin detaylandırıldığı bu çalışmanın, belki sonrasında aynı doğrultuda mevzuata da uygun planlama sürecinin yürütülmesi ve yasallaştırılması ile bütünleşen ve tabii ki kentlinin de sahip çıkacağı, İstanbul'un ana stratejik belgesi olması gerekiyor. İsterseniz Ferhan hocam sürecin başından beri Vizyon 2050 çalışmasının içerisinde olduğunuz için sizinle başlayalım. Bize bu stratejik planlama sürecini, belgenin yenilikçi taraflarını ve gelecekte kendini de iyileştirerek nasıl bir hat çizmesi gerektiğini aktarabilirsiniz diye düşünüyorum.

Ferhan Gezici · İstanbul bir dünya kenti, hep öyleydi ve olmaya da devam edecek. Doğayı ve kaynakları tüketen, eşitsizlikleri artıran, ekonomik büyümeyi öncelikli gören anlayışın politikaları, hepimizin nelerin çok kıymetli olduğunu, daha önemli olduğunu anlamamızı ve bunlarda ortaklaşmamızı sağladı. 20 yılı aşkın bir süreç sonrasında İstanbul yönetiminin değişimi, gelecek tahayyülü için yeni bir başlangıç fırsatı da sundu. Bu fırsat iyileştirici ve onarıcı olmasının ötesinde dönüştürücü de olmalı diyoruz hep birlikte ve bence bundan sonraki tartışmalar bunun üzerinden devam edecek.

Vizyon 2050 nasıl bir süreç derseniz; kaybedilenler üzerinden değerlerin yeniden keşfi, geniş kitleler için konsensüs sağlayacak hedeflerin belirlenmesi ve aynı zamanda gelecek için bir tahayyülün yapı taşlarının döşenmesi olarak tarif edebilirim. Planlama çok uzun zamandır teknik bir işin ötesine geçmiş durumda ve bu süreçte plancılarla birlikte çok farklı disiplinlerin yer aldığı ve onların bilgilerinin paylaşıldığı bir sürece ve tartışma ortamına ihtiyaç var. İşte Vizyon 2050 çalışması da, böyle bir dönemde akademik gücü arkasına alarak start aldı. Şubat 2020'deki İstanbul Planlama Ajansı lansmanı ve hemen ardından 100'e yakın akademisyenin bir araya geldiği arama toplantısı, "İstanbul Vizyon 2050 için nasıl bir süreç ve yöntem izlemeliyiz?" sorusunu tartıştığımız kritik önemde toplantılardı. Bu heyecanlı yeni başlangıç dönemi ve devamında Vizyon 2050 çalışmasının danışman hocaları olarak (bugün burada olamayan) Fatma Ünsal, İclal Dinçer ve Yüksel Taşkın'ın sürece verdikleri katkı ve emekleri de hatırlatmak isterim.

Şubat 2020'nin hemen ertesinde başlayan pandemi Vizyon 2050 için de bir kırılma noktası oldu. İlişkilerin yüz yüze yürütülerek güçlü bir iletişimin kurulması gereken bir süreci biz evlere kapanarak, uzaktan çalışarak yürütmek durumunda kaldık. Ama öte yandan online toplantılara çok hızlı adapte olabildiğimiz için, Vizyon 2050 çalışmaları kapsamında danışmanlar ve uzmanlar arasındaki toplantılar ve süreçte düzenlenen çalıştaylara katılım açısından pandemi bir anlamda avantaj da sağladı diyebiliriz.

Yalnızca akademiyi değil, akademi dışındaki paydaşları da bu sürece dâhil eden katılım yönetimi de bu sürecin esas temelini oluşturdu. Çok disiplinli, çok aktörlü geniş bir ağın oluşması da bugün aslında önemli bir kazanımdır. Sonuçta Vizyon 2050 Strateji Belgesi kolektif bir ürün olarak ortaya çıktı. Ama esas şimdi başlıyor diyebiliriz. Strateji dokümanının nasıl hayata geçeceği sorusuna cevap vermek durumundayız.

Vizyon 2050 çalışması, her şeyin hızla değiştiği, belirsizliklerin olduğu bir ortamda bir öğrenme süreciydi. Daha önce İstanbul Metropoliten Planlama (İMP) bünyesinde hazırlanan Çevre Düzeni Planı çalışmalarında da görev aldığım için bazı karşılaştırmaları yapma şansına sahibim. Bu deneyim de tıpkı İMP deneyimi gibi İstanbul ve Türkiye planlama tarihi içinde önemli bir yere sahip olacaktır kuşkusuz. İstanbul Vizyon 2050 çalışmasının, şimdiye kadarki çalışmalardan temel farkı, sektörel temalar değil, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile ilişkili çalışma başlıklarının belirlenmesiydi. Süreç içinde konu ve temaların birbirleri ile ilişkiselliğini sorgulayan ve çalıştayların altyapısını oluşturan temalar ortaya çıktı. Öncelikle İstanbul'un güncel durumunu ortaya koyma gereği vardı. Bu süreç hem akademik temel paydaşların katkılarının alınması hem de veri temini üzerinde çalışılarak ilerledi. Temel akademik paydaşlar önemli bir destek havuzu oluşturdu ve konuların gelişmesine katkı sundular. Konu özelinde farklı katılım yöntem ve süreçleri tartışıldı. Veri elde etme konusunda yaşanan sorunlar, çalışmanın en kısıtlayıcı aşamalarından biriydi diyebilirim. Aynı zamanda İstanbul metropolü gibi dinamik bir kent için bir çalışma yürütüyorsanız, güncel ve kritik konulara

da dahil olma durumunda kalıyorsunuz. Vizyon 2050 Ofisi uzmanları, aynı zamanda Validebağ Korusu, müsilaj, olimpiyat gibi gündem oluşturan konularla ilgili de aksiyon aldı, toplantılar düzenleme görevini üstlendi.

Uluslararası deneyim paylaşımları yine aslında online iletişim imkânlarının bize sağladığı bir olanaktı. Çok sayıda kentin stratejik planlarını hazırlayanların deneyimlerini paylaştıkları bir süreci yaşadık. Bu da yeni ve önemli bir katkıydı. Yalnızca akademiyi değil, akademi dışındaki paydaşları da bu sürece dâhil eden katılım yönetimi de bu sürecin esas temelini oluşturdu. Çok disiplinli, çok aktörlü geniş bir ağın oluşması da bugün aslında önemli bir kazanımdır. Sonuçta Vizyon 2050 Strateji Belgesi kolektif bir ürün olarak ortaya çıktı. Ama esas şimdi başlıyor diyebiliriz. Strateji dokümanının nasıl hayata geçeceği sorusuna cevap vermek durumundayız.

Türkiye strateji dokümanlarının kâğıt üzerinde kalması konusunda epey deneyimli ne yazık ki. Bu anlamda yeni bir hayal kırıklığına tahammülümüz olmadığını düşünüyorum. Ama lansman esnasında gördüğümüz kararlılık ve irade bu konuda önemli bir umut vadediyor.

Türkiye strateji dokümanlarının kâğıt üzerinde kalması konusunda epey deneyimli ne yazık ki. Bu anlamda yeni bir hayal kırıklığına tahammülümüz olmadığını düşünüyorum. Ama lansman esnasında gördüğümüz kararlılık ve irade bu konuda önemli bir umut vadediyor. İBB Başkanı Ekrem İmamoğlu önemli bir hedef olarak "yerel yönetim reformu" meselesini önümüze koydu. Bu, yasal ve yönetsel çerçevenin uygulanabilirlik açısından daha derin ele alınabilmesi ve belirlenen hedeflerin temenni ötesine geçebilmesi için çok kritik bir konu. Bunun yanında belli bir aşamaya gelmiş olan çalışmanın, hedeflerin mekânda karşılıklarını bulabilmeleri için mekânsal planlara yol gösterici olmasını sağlamak gereği var. Ayrıca, açık veri sisteminin oluşturulması izleme süreci için çok önemli. Kentin geleceği için, aktif yurttaşlık ve sahadan beslenmenin önemi önümüzde duruyor. Kaynakların değerler sistemiyle ilişkili olarak nasıl kullanıldığı konusu, söylem ve eylem birliği ile güven ortamının tesis edilmesi olmazsa olmaz. Yine İBB Başkanı kaynaklarını arttıran yerel yönetimlerden bahsetti ve aslında bize bir ipucu verdi ve "Alabora edecek projeler yok" dedi. Bu bir taahhüttür bence. Son olarak diyebilirim ki; sorunların aciliyetini görerek gelecek için umudu canlı tutmak, İstanbul'u 2050'ye hazırlamada kritik bir önem taşıyor.

Gürkan Akgün · Dün Sayın İmamoğlu'nun da söylediği gibi vizyonun gerçekleşmesi için yerel yönetim reformunun talep edilmesi gerekli. Vizyonun gerçekleşebilmesi için arkasında güçlü bir siyasi irade olması gerekiyor. Bu gerçekleşmediği takdirde kararların hayatta karşılık bulması çok mümkün olmayacaktır. Önceki planların gerçekleşmemesi aslında biraz da bundan kaynaklı. Yerel yönetimler bağlamında da sözü Erbay hocaya bırakmak isterim. Bu planın nasıl gerçekleşmesi gerektiği ve geleceğin yerel yönetimlerinin nasıl şekillenmesi gerektiğine dair fikirlerinizi dinlemek isteriz.

Erbay Arıkboğa · Üç konuya değinmek istiyorum. Birincisi bu tür büyük kapsamlı ve uzun vadeli planları hayata geçirebilmek, tek bir kurumun kaynaklarıyla başarılabilecek bir şey değil. Bunu hayata geçirebilmek için pek çok kurumun hedeflerinin ortak amaçlarda buluşması ve farklı faaliyetlerinin bütünleştirilmesi gerekir. Bu şehirde bulunan farklı kurumların, iş dünyası, sivil toplum gibi farklı sektörlerin, örgütlü kesimlerin, örgütsüz kesimlerin, daha dezavantajlı kesimlerin hedeflerinin olabildiğince uyumlu hâle gelmesi veya paylaşılan bir vizyon oluşturmak gerekiyor. Bunun yolu da yönetişim ve katılım süreçlerinin en başından hazırlık sürecine dahil olmasını sağlamaktan geçiyor. Vizyon belgesinden bahsedilirken "mutabakat metni" tabiri kullanıldı, en azından katkı verenler açısından burada belli ölçüde ortaklaşmanın sağlandığını belirtmemiz lazım.

İkinci olarak da bu tür çalışmalarda ortaya bir ürün çıkar ama ortaya çıkan ürün kadar önemli olan süreçte yapılan tartışmalardır. Bunun için çok fazla istatistik toplarsınız, çeşitli grupların taleplerini öğrenir, trendleri öngörüp projeksiyonlar yaparsınız. Bunlar kentin dinamiklerini kavramanıza, sorunları tespit etmenize imkân verir. Bunun iki sonucu oluyor, biri buradaki somut vizyon belgesi; tartışmalar orada çeşitli hedef ve temalar olarak yer almış durumda. Bir başka sonuç da bu tartışmalarla birlikte görülen ve o güne

kadar karanlıkta kalmış bazı sorunlar, bu süreç içinde somut projelere dönüştürülüp uygulamaya aktarılabiliyor. Dolayısıyla bu tartışmalar bir taraftan bugünü şekillendirirken bir taraftan da geleceği şekillendirme konusunda oldukça önemli.

Bugün ortaya çıkan Vizyon 2050 Strateji Belgesi üzerinde kimi zaman siyasî eleştiriler, kimi zaman farklı tür eleştirilerle tartışmak da aslında bu sürecin önemli bir başarısı olacaktır. Bu tartışmalar belgenin kamuoyunun henüz ulaşılamamış kesimlerine ulaşmasına ve merak uyandırmasına, eksik tarafları varsa bunların tamamlanmasına da imkân verecektir diye düşünüyorum.

Üçüncü hususu bir somut örnek üzerinden, bu tür çalışmaların zamanında yapılmasının önemini kavramamızı kolaylaştırması açısından söylemek istiyorum. 1960'larda, 70'lerde İstanbul'da bugünkü "Büyükşehir Belediye Modeli" yoktu. Ama büyük şehirlerin sorunlarını yaşamaya başlamıştık. İstanbul hızla göç alıyordu, İstanbul Belediyesi'nin sınırları dışındaki pek çok alanda yeni yeni yerleşmeler oluşuyordu, buralarda pek çok belediye kurulmuştu ve idare olarak baktığımızda kaotik bir durum söz konusuydu. 60'larda, İstanbul başta olmak üzere, bu tür şehirlerin nasıl yönetilmesi gerektiği ve bu sorunları çözebilmek için nasıl bir belediye modeli geliştirilmesi gerektiği konuları hem yerel düzeyde hem merkezî düzeyde tartışılmaya başlandı. Çeşitli çözüm önerileri de bu tür tartışmalarda somutlaştı fakat Türkiye bunları 1980 öncesinde hayata geçirme konusunda mesafe kat edilemedi. Bir taraftan baktığımızda 20 yıldır süregelen tartışmaları bir somut sonuca bağlayamamış olmamız meseleleri teşhis edip çözme konusunda bizim zayıflığımızı gösterebilir ama diğer taraftan bu tartışmalara 1960'larda başlamasaydık, 1980'lerde ulaştığımız noktaya da ulaşamayacaktık. Dolayısıyla bu tür tartışmaları zamanında başlatmanın önemli olduğunu düşünüyorum.

Bugün ortaya çıkan ürün Vizyon 2050 Strateji Belgesi'ne ilişkin Burcu Hanım (Özüpak Güleç) bence çok iyi bir meseleye temas etti: "Bu belgeyi şekillendirdik, iki kapak arasına koyduk ama nihai belgemiz değil, bu bizim için yeni bir başlangıç, tartışmayı yeniden belli bir istikamette yürütmemizi sağlayacak bir metin." Bu tür vizyon belgelerinde kent dinamizmini ve yeni gelişmeleri dahil edecek kapıların açık olması gerekir. Ayrıca her ne kadar bu süreçte düzenlenmiş olan çok sayıda çalıştay ve toplantılarla farklı görüşlerin toplanması için ciddi bir süreç yönetilmiş olsa da Türkiye'nin mevcut siyasî koşullarında bunun belli ölçülerde kalmış olabileceğini tahmin edebiliyoruz. Dolayısıyla bugün ortaya çıkan Vizyon 2050 Strateji Belgesi üzerinde kimi zaman siyasî eleştiriler, kimi zaman farklı tür eleştirilerle tartışmak da aslında bu sürecin önemli bir başarısı olacaktır. Bu tartışmalar belgenin kamuoyunun henüz ulaşılamamış kesimlerine ulaşmasına ve merak uyandırmasına, eksik tarafları varsa bunların tamamlanmasına da imkân verecektir diye düşünüyorum.

Gürkan Akgün · Şimdi konuyu yerel yönetim, yerel siyaset ve katılımcılık meselesi üzerinden derinleştirebiliriz. Vizyon çalışmalarının başından beri yöntem olarak iddiası, katılımcı olması ve bu süreci devam ettirmesi oldu diyebiliriz. Aslında plan, demokrasinin dünyanın her yerinde bir kriz içerisinde olduğu bu süreçte "Kentsel mekânda karar alma mekanizmalarını nasıl demokratikleştirebiliriz?" sorusu kapsamında bir yöntem denemesi olarak değerlendirilebilir. Katılım konusu biraz netameli bir konu olsa da en temelde şunu söyleyebilirim ki sonunda vizyon belgesinin dağıtımı gerçekleştiğinde; insanların çeşitli çalıştaylarda söylediklerinin, dile getirdiklerinin, kendi fikirlerinin kent yönetiminde karşılık bulduğunu görmeleri bu planı yaşayabilir, hayata geçebilir, evrilebilir kılan önemli bir etken olacaktır diye düşünüyoruz. Bir yandan da planı hayata geçirme konusunda katılımcı bütçe gibi çalışmaları yürütmeyi amaçlıyoruz. Biraz bu meseleyi isterseniz Hatice hocam sizinle derinleştirelim.

Hatice Kurtuluş · 2019 yerel seçiminin hemen öncesinde bir gazeteci arkadaş, kent sosyolojisi alanında çalıştığım için İstanbul'un sorunları üzerine konuşmak istemişti. İstanbul'un gerçekten çok ağır olan sorunları ve önümüzde yaklaşan seçim ile ilgili devam eden konuşmamız esnasında bana, "Peki hocam elinizde bir sihirli değnek olsa ne yaparsınız bu şehri değiştirmek için?" diye sordu. Ben de dedim ki "Hiç sihirli değneğe falan ihtiyacımız yok; bizim güçlü bir halk desteğiyle gelen ve siyasî iradesinde samimi olan bir yöneticiye ihtiyacımız var".

İhtiyacımız olan tam da bu aslında ama siyasî irade yetmiyor, siyasî iradenin arkasında duran bir halk desteği de gerekiyor. Eğer halk desteği olmazsa siyasî irade tek başına yetemediği için bugünkü gördüğümüz model gibi sert otoriter bir iktidar biçimi yerleşebiliyor. Güvenini vererek seçmiş olan halkın gözü kulağı olacak, "Halk ne düşünüyor, neye ihtiyacı var?" diye gözetecek bir siyasî iradeye ihtiyaç var. Bu çok demokratik bir şey çünkü siyasî iradenin kendisi ancak birisini temsil ettiği zaman güçlü oluyor. O temsil azaldığında zaten gücünü kaybediyor ve demokratik yönetimden başka bir yönetime doğru gidiyoruz.

Esasında ilk önce söylemek istediğim şey şu: Biz İstanbul için konuşuyoruz. Biz bu kentte aslında bir mücadele içerisindeyiz. Bu kentte, bu kenti bir birikim aracı olarak gören küçük bir kesim ile bu kenti evi, yuvası, hayatı yapan büyük bir kesim olan "kentliler" var. İki grup arasında çok boyutlu bir mücadele var ve mücadelede güç araçları, "silahlar", daha çok "öbür grubun" elinde olduğu için, büyük kesimi temsil eden, bu kenti kendi yuvası yapmış olanların fazla bir gücü olmuyor. O nedenle o güç belirli yerlerde, belirli zamanlarda konsolide oluyor. Bunlardan bir tanesi Gezi'dir. İstanbul'da Gezi'de 1 milyon insan vardı. Bizim bu kenti kendimizin yapma mücadelemizin bir temsili, bir tezahürüdür orası ve bu nedenle de o mücadelede orada olan hepimiz adına şimdi cezaevinde olan arkadaşlarımız var. Mücella ve Tayfun başta olmak üzere diğer arkadaşlarımızdan bahsetmem bir vefa borcu. Hepimizin onlara teşekkür değil minnet borcu var çünkü hepimizin adına oradalar. (İzleyicilerin alkışı üzerine) Bu alkış onlara gitti onun için çok seviniyorum.

İkinci bir teşekkür daha yapayım, çok uzatmayacağım, vizyon sürecinde şimdi burada isimlerini sayarsam çok zaman alacağı için sayamayacağım arkadaşlar, gençler, genç plancılar ve diğer alanlardan gelen arkadaşların inanılmaz yoğun çalışma süreçlerine ben tanıklık ettim. Altı tane çalıştaya katıldım ve sınıflar arasında gerçekleşen çok zor ve karmaşık tartışmaları nasıl yürüttüklerine şahit oldum. Bir şey sınıf içinde olduğu zaman kolaydır ama sınıflar arası olduğu zaman çok zordur. Siz bir konut kurultayında konut üreticileriyle konut talep edenleri ve özellikle konutsuzları, yoksulları ve onların temsilcilerini bir araya getiriyorsanız oradan bir belge çıkarmaktan daha zor bir şey yoktur. Arkadaşlar çok büyük bir emekle bu Vizyon 2050 Strateji Belgesi'ni çıkarttılar, belgenin içinde bunların hepsi var, onlara çok çok teşekkür ediyorum.

Metin zaten konuşuldu, Burcu (Özüpak Güleç) geniş bir perspektiften anlattı. Ben şimdi başka bir şey konuşmak istiyorum metinle ilgili. Eleştirel realist yaklaşım olguları kavramak için belli düzlemlerden bahseder. Bir olgunun ortaya çıkması bu düzlemlerle bağlantılıdır. Gerçeklik düzlemi bizim tamamını kavrayamayacağımız, hesaplayamayacağımız sonsuz değişkeni barındırır. Biz gerçeklik düzlemini algılayamayız. Biz gerçekleşmiş, ortaya çıkmış olanı algılarız. Ve bunu ortaya çıkaran mekanizmalar, yapılar, onlar arasındaki ilişkileri çözümleyerek olguyu ortaya çıkaran nedensellikleri analiz ederiz. Şimdi bu metne biraz böyle bakarsak, arzu ettiğimiz demokratik kenti bütün gerçekliğiyle bu metinde ortaya koyabilmemiz mümkün değil. Ama gerçekleşenleri biliyoruz ve gerçekleşenlerin nasıl ve hangi mekanizmalar çalıştığı için su yüzüne çıktığını biliyoruz. Bu metinler, bütün mekanizmalar, yapılar sonucunda ortaya çıkmış durumu belgeleyen metinler. Yani eleştiri de içeriyorlar. Daha önce yapılmış, yanlış yapılmış, kaybedilmiş bir sürü şeyi, demokratik olmayan bir kent hâlini bir düzlem olarak ortaya koyuyorlar ve sonra da bunun nasıl olması gerektiğini anlatıyorlar. Dijital sistemlerdeki ara yüzler gibi. Biz burada eleştiriler yapıyoruz; bu yanlış, bunun olmaması gerekir diyoruz. Öbür tarafta da şunları yaparsak iyi olur, bunu yaparsak bu değişir diyoruz. Peki arada ne var? Bizi buradan oraya götürecek o mekanizmalar, o yapılar, ilişkiler neler? Hem teknik hem felsefî mekanizmaları sürekli demokratik süreçlerden beslenerek, demokratik olarak kurabilmek, burası biraz zor bir alan. Mesela bir kent planına, kente, kentin doğasına zarar verecek hiçbir şeye izin vermeme diye bir anayasal madde koyarsınız, bu gerçekten çok felsefî bir şeydir. Çok tartışılabilir ama onun altında mekanizmalarla

bu zarar vermemenin nasıl gerçekleşebileceğini kurgularsanız, o felsefi düzlemle yapılabilirlik düzlemi arasında ilişki kurmuş olursunuz. Şimdi bizim buna çok ihtiyacımız var. Başta söylediğim gibi, siyasi otoritenin yani kentin siyasî iradesinin bunları hep dinliyor olması ve bu çerçevede hareket ediyor olması perspektifini kenarda tutarak söylüyorum.

Bu metinler, Vizyon 2050 metninde de olduğu gibi bize çok avantaj sağlıyor. Nasıl bir avantaj derseniz, bu tür vizyon metinleri, felsefe metinleri bizi hizaya sokarlar. Yani eğer metin dışında bir şey yaparsanız size söylerler. "Siz aylarca çalıştınız, bu kentin emeği ile, talebiyle çalıştınız ama neden bunu uygulamıyorsunuz?" diye sorarlar, tıpkı şimdi hepimizin "Niçin 3. Havalimanı'nı Silivri'ye değil de Kuzey Ormanları'nın içine yaptınız?" dememiz gibi. "Üçüncü köprüyü neden yaptınız?" dememiz gibi. Demokratik bir toplumda bu eleştiriler çok daha güçlü olur elbette. Planlar bizi hizaya sokar bu iyi bir şeydir, hizaya gelmek benim çok sevmediğim bir şeydir ama böyle metinsel felsefî hizalar insanın bilgisinin ve kendi istediklerinin üstünde olduğu için iyidir.

İkincisi bu metinler bize veri verir ve bizim kentlerimizin ayrıntılarını, ince kılcal damarlarını görmemizi sağlar, çalışmalarımızı kolaylaştırır. Bu metin altında da müthiş bir veri var. Bir yandan Vizyon Strateji Belgesi'ni hazırlayan arkadaşların elinde olmayan imkânsızlıklar nedeniyle ulaşamadıkları veriler de bulunuyor çünkü bizim hâlâ ciddi veri problemimiz var. Üçüncü olumlu yan olarak metnin demokratik bir şekilde inşa olmasını söylememiz gerekir.

Bu metinlerin dikkat edilmesi gereken bir olumsuz yanı olarak tepemizde yağmur yağdıramadan sadece güneşimizi engelleyen bir buluta dönüşme ihtimalinden bahsedebiliriz. Çok iyi niyetle yapılmış belirli metinlerin, sonra başka niyetlerle o yağmuru yağdıramadan güneşimizi örttüğü örnekler de oldu hayatımızda. Hepimizin yuvasına dair bu metnin oraya dönüşmesine izin vermememiz gerekir. Bu demokratik kuraklıkta bizim öyle bir yağmura çok ihtiyacımız var.

Bu metinlerin toplumca sahiplenilmesini sağlamak lazım. Hangi mekanizmalarla biz bu vizyonu bu kente sahiplendiririz? Sadece siyasi iradenin sahiplenmesi değil bizim de sahiplenmemiz lazım. Benim mahallemdeki gençlerin, kadınların, çocukların da sahiplenmesi lazım; oraya indirecek mekanizmaları da aramamız gerekiyor. Çünkü bu sadece akademik bir planlama, teknik bir metin olarak kalmamalı, aynı zamanda bu kentin metni hâline dönüştürülmeli, onun mekanizmalarını aramak zorundayız.

Bir başka şey, bu tür metinlerde biliyorsunuz topluma çok inilmez, metinlerin inmesi aksiyonla olur. Mesela Gezi'de, Derelerin Kardeşliği'nde, Kuzey Ormanları'nın savunulmasında, başka mücadelelerimizde çok metin yoktur ama daha üstte felsefî metinler vardır, onlara göre hareket ederiz ama orada meseleyi topluma indiren esas olarak metinden çok hareket-tir, aksiyondur. Yani demokratik bir toplum talebimizi hangi unsurlarla isteyeceğimizi, neler istediğimizde aslında bir demokratik kent talep etmiş olduğumuzu biz sahada görebiliyoruz, metinlerle göremiyoruz. Yoksa Thomas More'dan itibaren şahane metinlerimiz var, Anayasalarımız da aslında çok iyi. Bizim Anayasa'mızda bile -çok eleştirdiğimiz bir darbe anayasası olan '82 Anayasası, '82 Anayasası'nın devamı bu yasalar- barınma hakkına dair unsurlar var. Ama biz barınma hakkını aşağıya indiremedik, anayasal bir hak olmasına rağmen topluma indiremedik. Hak talebimizi ancak aksiyonla indirebiliyoruz. Hangi mekanizmalarla biz bu vizyonu bu kente sahiplendiririz? Sadece siyasi iradenin sahiplenmesi değil bizim de sahiplenmemiz lazım. Benim mahallemdeki gençlerin, kadınların, çocukların da sahiplenmesi lazım; oraya indirecek mekanizmaları da aramamız gerekiyor. Çünkü bu sadece akademik bir planlama, teknik bir metin olarak kalmamalı, aynı zamanda bu kentin metni hâline dönüştürülmeli, onun mekanizmalarını aramak zorundayız. Erbay hocam konuşurken de onu düşündüm aslında, bizim '84 reformumuz, yani kent belediye reformumuz bize çok şey kazandırmadı. Bu kentin daha çok yağmalanmasına imkân verdi. Aslında yerel demokratik katılımı yükseltmesi gerekiyordu, kentsel kararlarda yerelin yetkilerinin artmasının demokratikleşme için iyi olacağını düşünürken belde belediyelerine sadece imar hakkı verdiler ve bizim kentimizde ikinci, üçüncü metropoliten çeperi bir yandan gecekondularla, bir yandan da yeni konut alanlarıyla yani ruhsatlı konut alanları ile çok şiddetli ve plansız bir biçimde yapılandı. Bizim daha demokratik bir reforma ihtiyacımız var. O nedenle reformlar, bu tür vizyonlardan ve felsefi yani kent hakkı gibi metinlerden yola çıkan ama o felsefî metni yukarısında tutan, yani ondan korkan reformlar olmalı. '84'te yaşanan yukarıdan aşağıya metinlerle demokratikleşme meselesinden farklı olarak '70'lerde kentsel mücadelemizde aşağıdan yukarı bir eksende demokratikleşme süreci ve yerel demokrasi anlayışı yaşandı, bunu da hiç atlamayalım.

Gürkan Akgün · İstanbul Planlama Ajansı'nın kuruluşunda da emeği çok olan Tayfun ve diğer arkadaşlarımız bugün burada olamasa da daha demokratik bir ülkede bizlerle birlikte olacaklar ve o açıdan da umudumuz yüksek. Vizyon 2050 çalışmasında dünyada da olduğu gibi iklim krizi ve ekoloji meselesini en önemli noktaya aldık. Tüm dünya bu krizi tartışıyor, bunun nasıl çözümlenebileceğine dair stratejiler üretiyor ve bütün yaklaşımlarını aslında buna göre şekillendiriyor. Bu noktada ben sözü Ömer Lütfi hocama bırakmak isterim. Hem plan çalışmasının içeriği hakkında hem de yaşanan ekolojik krizin gelecek politikalarımızı nasıl şekillendireceği hakkında konuşalım.

Ömer Lütfi Şen · Öncelikle küresel bir resim çizmek istiyorum iklim değişikliği açısından. Sonra da Türkiye ve İstanbul açısından. Biliyorsunuz endüstrileşmeyle beraber atmosfere salınan sera gazları arttı ve günümüzde yıllık 50 milyar tonun üzerine çıktı. Bununla beraber endüstrileşme öncesi bir milyon parçacıkta 280 parçacık olan atmosferdeki karbondioksit konsantrasyonu günümüzde 420 parçacığa geldi ki bu %50 artırmışız demek ve bunun sonucunda sera etkisi dediğimiz etki güçlendi. Küresel çapta sıcaklıklar arttı. 2021 Ağustos'ta paylaşılan Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli 6. Değerlendirme Raporu'nda insan etkisi şüphe götürmez bir gerçek olarak vurgulandı. Küresel ısınmanın iklim parametrelerine yansımalarına bakarsak, buzullar eriyor, deniz seviyesi yükseliyor ki bunları çok iyi gözlemleyebiliyoruz. Ama onların haricinde son zamanlarda yağış rejiminde de etkisini görmeye başladık. Özellikle kurak bölgelerin genişlediğini, yağışlı bölgelerde de yağışların arttığını görüyoruz. Son zamanlarda sadece Türkiye'de değil dünyanın her tarafında can ve mal kaybına yol açan sel ve taşkın olaylarına şahit oluyoruz. Bir diğer olay da yine sıcaklıklar arttıkça orman yangınlarının tetiklenmesi ve yangınların çok büyük alanları etkilemesi. Yani sonuç itibarıyla iklim değişikliğinin artık doğal ve beşeri sistemleri etkiler hâle geldiğini söyleyebiliriz. Gelecekte durum nasıl? Gelecekte bu bahsettiğim değişimler aynı istikamette devam edecek. Gelecek iklim değişikliği projeksiyonları bunu gösteriyor bize. En azından 100 yılın ortasına kadarı, 2050'yi hedef aldık madem. 100 yılın ortasına kadar, sıcaklıklar artıyorsa artmaya devam edecek, yağışlar azalıyorsa azalmaya devam edecek.

İstanbul gerçekten iklim riskleri açısından aslında tehlike kısmına baktığımızda çok tehlikeli bir yerde değil ama maruziyet İstanbul'u sıkıntılı duruma çekiyor ve risk oranını arttırıyor... Çözüm için irade var, bu yerel yönetim reformu gerçekleşirse, İstanbul, örneğin Tokyo gibi *metropolitan government* şeklinde bir yönetim şekli aslında olsa, İstanbul'un pek çok sorunu daha hızlı bir şekilde çözülebilir.

Peki İstanbul bu resmin neresinde diye sorarsak iki durumdan söz edebiliriz. Bir iklim değişikliğine katkı veren bir İstanbul var. Bir de etkilenen İstanbul var. Katkı veren yönüne bakarsak 50 milyon ton civarında bir sera gazı salımı yapıyor. Bu rakam Türkiye sera gazı salımının 10'da birine tekabül ediyor. Dünyanın sera gazı salımının yaklaşık binde birine tekabül ediyor. Burada enerji kullanımı, ulaşım, atık gibi sektörler ön plana çıkıyor. İstanbul'un 2050 yılında karbon nötr bir şehir olma hedefi var. Bu doğrultuda İstanbul iklim Değişikliği Eylem Planı'nda 2030 için bir hedef konulmuştu. Ama o çok yetersiz bulundu ve revize edildi %52'ye çıkarıldı. Yani 2030 yılında %50 azaltmamız gerekiyor.

İklim değişikliğine katkı verme açısından kentleşme ile beraber yüzey değiştiği için ortaya çıkan kent ısı adası etkisinden bahsetmemiz gerekiyor. Bu kentleri çevresindeki kırsal kesime göre daha sıcak hâle getiriyor. İstanbul'da özellikle yaz aylarında bu etkiyi çok daha güçlü görmekteyiz. Kent ile kırsal kesim arasındaki sıcaklık farkı artıyor. Günün öğle saatlerinde Bahçeköy'deki sıcaklıkla Merter'deki Güngören'deki yapı stoğunun fazla olduğu yerlerdeki sıcaklık farkı 10-15 dereceyi bulabilir. Gelecek iklim değişikliği projeksiyonlarında maalesef bu kentleşmenin etkisi yok, yani yüzeydeki değişimin etkisi projeksiyonlara yansıtılmamış. Eğer biz analiz yapacaksak bu konuda mutlaka kentleşmenin etkisini de küresel ısınmanın üzerine eklememiz gerekiyor.

Etkilenme anlamında, dünyanın her tarafı gibi İstanbul da iklim değişikliğinden etkileniyor ve gelecekte de etkilenmeye devam edecek. Türkiye'de diğer illerle mukayese ettiğimizde İstanbul'un iklim değişikliği açısından daha az sıcaklık artışına ve daha az yağış değişimine maruz kalacağı görece şanslı bir konumda olduğunu söyleyebiliriz. Ama bu olumlu resme rağmen İstanbul'un yine iklim değişikliğinin etkisinden kaçınması mümkün değil.

Sıcaklıkların yükselmesi ile artacak olan buharlaşma ve yağış miktarında az da olsa azalma su kaynaklarını önemli oranda azaltacaktır. 80'lerin sonu 90'ların başında İstanbul'da bir su krizi vardı. 2007-2008'de yine kuraklıktan dolayı öyle bir kriz yaşadık. Thomas Malthus'un bir teorisi var: "Kaynaklar nüfusa yeterli olmadığı durumda kriz noktasına yaklaşılır" ve oraya geliyoruz. Bu tip olaylar gelecekte daha fazla meydana gelebilir. Şimdi sizi böyle hayalen 2050 yılına götüreyim. Ve bir dergide şöyle bir yazı okusak nasıl olur? Buradan okumak istiyorum. Bu

bir dergide bir yazımdan aldığım bir kısım: "İstanbul'da 27 Kasım 2041 tarihinde Richter ölçeğine göre 7.4 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Binlerce bina yıkıldı. On binlerce insanımız hayatını kaybetti. Milyarlarca dolar zarar oluştu. Büyük afet olarak kayıtlara geçen bu olayın üzerinden 10 yıla yakın bir süre geçmiş olmasına rağmen felaketin yaraları henüz tam sarılamadı ve ekonomik toparlanma sağlanamadı. Yapılan değerlendirmeler bu afetin boyutunun katlanmasında küresel ısınma ve olay öncesinde ve sırasında Marmara bölgesiyle Karadeniz bölgesinin batısında etkili olan kuraklığın da büyük katkısı olduğuna işaret etmektedir. Depremin kuraklık nedeniyle su kesintilerinin yaşandığı bir zamanda oluşması geniş halk kesiminin temiz suya ulaşımını aksatmış ve aynı zamanda gerçekleşen soğuk hava şartları, hastalıkların artmasına ve yayılmasına zemin hazırlamıştır."

Bu yazı şöyle de olabilir: "İstanbul'da 27 Kasım 2041 tarihinde Richter ölçeğine göre 7.4 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Yapılan değerlendirmeler büyük bir deprem olmasına rağmen ve aynı zamanda Marmara Bölgesi ile Karadeniz Bölgesi'nin batısında kuraklığın etkisi olmasına rağmen 2020'lerin başında hazırlanan ve uygulamaya konan Vizyon 2050 Strateji Belgesi kapsamında alınan tedbirler sayesinde bu olayın İstanbul'a ve ülkemize etkisinin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır."

Yani böyle iki yazı olasılığı var. Ama hangisi? Artık eğer İstanbul'a bakarsak; İstanbul gerçekten iklim riskleri açısından aslında çok tehlikeli bir yerde değil ama maruziyet İstanbul'u sıkıntılı duruma çekiyor ve risk oranını artırıyor. Maruziyette nüfus ve nüfus yoğunluğu gibi göstergeler ve parametreler olduğunu söyleyebiliriz. Çözüm için irade var, bu yerel yönetim reformu gerçekleşirse, İstanbul, örneğin Tokyo gibi *metropolitan government* şeklinde bir yönetim şekli aslında olsa, İstanbul'un pek çok sorunu daha hızlı bir şekilde çözülebilir.

Gürkan Akgün · Tabii bu stratejilerin mekâna yansıması konusu önemli. Vizyonun getireceği önemli bir ayrıcalık olarak bundan bahsedebiliriz.

Mekânda nasıl karşılık bulacak? Tamam, Kuzey Ormanları'nı koruyacağız. Ama hangi stratejiyle, hangi mekânsal kararlarla? Dereler ne olacak, sanayi nerede gelişecek, bilgi inovasyon hangi bölgelerde daha ön plana çıkacak diye tartışmalar yürüttük. O tartışmaları da bize aktarması için Ahu hocama sözü bırakıyorum.

Aliye Ahu Akgün · Burada ve dışarda gördüğünüz mekânsal gelişim şeması bir şema. Bugün burada hocalarımın da dile getirdiği iradeyi aldık arkamıza ve yürüdük o anlamda ve bunu şematize ettik, nerelerde bizim stratejilerimizle eşleşebiliyor diye. Ve artık eylem zamanı. Biz mekânsal stratejiyi anlatırken 4 temel sorudan bahsederiz. "Neredeyiz, nereye varmak istiyoruz, nasıl varacağız ve vardık mı?" Umarım "Vardık mı?" sorusunun cevabına ömrümüz yeter.

Bugüne kadar zaten neredeyiz sorusunu çok tartıştık. Erbay hocam da söyledi. Artık aksiyon zamanı. Bu tartışmaların sonucunda önerileri üretme zamanı. 2050'de nereye varmak istediğimiz belli. Bu belgenin içerisinde nasıl varacağız sorusunu ana hatlarıyla stratejilerimizde ortaya koyduk. Hedefimiz belli. Nereye gitmek istediğimiz belli, nasıl yapacağımızı da daha detaylı bir şekilde yine katılımcı süreçlerle ve sizlerle tartışıyor ve karar veriyor olacağız. Aslında yeni başlıyoruz diyelim. Bu sürecin devamı olacak. İki gündür panellerimiz var, yabancı konuklarımız geldi; öğrenme sürecimiz hâlâ devam ediyor. Onların deneyimlerini duymak ve onların İstanbul için önerilerini duymak bizim için çok kıymetli.

Artık aksiyon zamanı. Bu tartışmaların sonucunda önerileri üretmek zamanı. 2050'de nereye varmak istediğimiz belli. Bu belgenin içerisinde nasıl varacağız sorusunu ana hatlarıyla stratejilerimizde ortaya koyduk. Hedefimiz belli. Nereye gitmek istediğimiz belli, nasıl yapacağımızı da daha detaylı bir şekilde yine katılımcı süreçlerle ve sizlerle tartışıyor ve karar veriyor olacağız. Ama aslında yeni başlıyoruz diyelim. Bu sürecin devamı olacak.

Gürkan Akgün · Ben tüm hocalarımıza katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum. Tekrar tekrar bu çalışmayı yapan, emek veren bundan sonra verecek olan herkese teşekkür ediyorum. Bu başlamış ve bitmiş bir çalışma değil, devam edecek.